

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM VÄGVAL OCH VÄRDERINGAR

Materialet består av:

- Citat ur och hänvisningar till *Den besvärliga friheten*
- Förslag på samtalsfrågor
- Förslag på övningar

Använd materialet så här:

- I en studiecirkel kan övningar och samtalsfrågor härifrån ersätta eller komplettera frågorna i moment 5
- Ägna ett möte eller 1–2 timmar på en konferens åt att arbeta med samtalsmaterialet

Tänk särskilt på:

- Skapa förutsättningar för samtal – inte debatt. Resonera tillsammans om hur ni kan hjälpas åt för att få till ett öppet, prövande och nyfiskt klimat i gruppen. Ta gärna med er begreppen längst ned på sidan.
- Fler tips och metoder finns på sidorna 18–20 i studieplanen **Fem frågor om liberalism**

**Användbara begrepp
för dig som vill bidra till
goda samtal, med mindre
av polemik och polarisering.**

Befolka tanken

Att befolka tanken är viljan och orken att kliva in i en annan människas tanke och kritiskt, med öppet sinne undersöka vad den bär med sig för möjligheter. Befolka tanken kräver att man tar även oformulerade tankar på allvar, att man har tålamod och lyssnar på riktigt på det som finns i tankens rum. (Formulerat av Reine Löf/Stina Oscarson)

Provprata och provtänka

När vi vågar och låter varandra testa idéer och tankar innan de är färdigformulerade. Vi tillåter oss att inte vara tvärsäkra och prövar oss fram. Det får bli "fel" ibland.

Snälltolka

Att utgå från att den andre vill väl och har goda intentioner, även om den säger eller gör något som vi inte helt förstår eller håller med om.

Fem frågor om liberalism är ett ideologiskt grundmaterial som tillsammans med boken **Den besvärliga friheten** skapar möjligheter att samtala och lära sig mer om liberala värderingar och utmaningar i vår tid. Materialet är uppdelat i fem moment och kan användas som studiecirkel, som grund för en konferens eller ett kvällsmöte. **Läs mer och ladda ned materialet på sv.se/liberalerna**

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM VÄGVAL OCH VÄRDERINGAR

UR BOKEN:

Det finns något djupt mänskligt i att uppfatta att valet står mellan antingen det ena eller det andra. Ja eller nej, höger eller vänster. Men världen är inte sådan. Man kan lika gärna hävda att det är liberalismen som är ena hörnet i en rätlinjig triangel. Liberaler vill vidga individens frihet åt alla håll. Liberalism är en radikal syn på individens frihet som både omfattar entreprenörskap och provocerande kulturradikalism.”

LÄS GÄRNA DESSA KAPITEL:

Vad jag tänker på när jag tänker på liberalism [sid 13](#)

Är livet en massa berättelser? [sid 59](#)

Klarar vi svåra samtal? [sid 141](#)

Liberaler kommer aldrig fram till målet [sid 147](#)

Det liberala partiet – oavsett namn – har ofta samarbetat med andra partier för att förändra Sverige i liberal riktning. Liberaler drev fram rösträtten tillsammans med socialdemokrater, och många viktiga reformer för utbildning och välfärd har blivit verklighet i samma konstellation. I allians med borgerliga partier har liberaler skapat förutsättningar för en fri och växande ekonomi, entreprenörskap och valfrihet.

Samarbeten och kompromisser är nödvändiga för att ett parti ska kunna genomföra sin politik. Det har varit bra för Sverige när liberaler varit med och påverkat. Samtidigt har det ofta kostat på för vårt parti. Det har i alla tider funnits starka och motstridiga uppfattningar bland medlemmar och förtroendevalda i frågan om hur, om och med vilka partiet ska samarbeta.

Det politiska landskapet i Sverige har förändrats. Från två tydliga block positionerade på en höger-vänster-skala har det tillkommit en dimension som en del kallar GAL-TAN. Här kretsar konflikterna kring andra värderingar, och nya motsättningar och värdegemenskaper uppkommer. Decemberöverenskommelsen 2014, Januariöverenskommelsen 2019 och Tidöavtalet 2022 är alla exempel på detta.

För Liberalerna har varje vägval inneburit många och långa diskussioner. Medlemmar och väljare har lämnat och nya har tillkommit.

Vi hoppas att det här materialet ska skapa förutsättningar för goda, konstruktiva och nyfikna samtal om kring värderingar, identitet, samarbeten och vägval.

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM VÄGVAL OCH VÄRDERINGAR

UR BOKEN:

Är det rimligt att på kort sikt samarbeta med icke-liberala krafter om man gör bedömningen att det stärker friheten på längre sikt? Kanske, men då bör man vara säker på att så verkligen sker.

Är det bättre att stå utanför och kritisera än att vara med i regering? Kanske, men då behöver man vara säker på att det ökar friheten på sikt.

Jag själv drog slutsatsen att det var fel för liberaler att inleda ett samarbete med Sverigedemokraterna. Jag ansåg att det största hotet mot liberala idéer var de högerradikala och populistiska strömningar som i land efter land vunnit i styrka.

Andra argumenterade för att ett sådant samarbete behövdes. De gjorde bedömningen att det var viktigt att få kraft i bekämpningen av kriminella gäng, segregation och socialdemokratien.

Jag förlorade det vägvalet. Framtiden kanske kan avgöra vem som gjorde rätt analys. Men oavsett vad framtiden bär i sitt sköte är det hög tid för liberalt sinnade personer att bygga självförtroende kring de egna idéerna. Liberalismens stora fråga är inte om man ska vara stödhjul åt höger eller vänster.

Samtidigt vill jag påminna om att parlamentet bara är en av de arenor där samhällsutvecklingen avgörs. Och att gå med i partier som definierar sig som liberala är bara ett av många sätt som en person kan engagera sig. I själva verket avgörs framtiden för liberala idéer varje dag i små möten. Det är hur vi agerar på jobbet och i vänskretsen. Det är om vi stöttar ett vettigt samtalsklimat. Det är om vi välkomnar överraskande vägval som människor i vår omgivning gör, oavsett om de startar ett företag eller väljer en partner, karriärväg eller livsstil som avviker från vad som uppfattas som normalt.

Liberalismen, det visar också historien, handlar om allt detta och mer. Det är inte bara i parlament som liberala tankar och förslag till reformer skapats. Det är inte bara politiskt aktiva som röjt vägar för ökad individuell frihet. En författare, en entreprenör, en socialarbetare, en komvuxlärare, en mentor, en god vän. Liberaler finns överallt.”

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM VÄGVAL OCH VÄRDERINGAR

Vi bär på våra egna berättelser. Om vårt politiska engagemang, vår bakgrund, om vad Liberalerna är för parti och vad olika vägval haft för innebörd. Här nedanför hittar du några.

Förslag på samtalsfrågor

1. Känner du igen dig, i en eller flera berättelser? Saknar du någon?
2. Vad är din berättelse – om ditt politiska engagemang och om Liberalernas roll?
3. Hur olika kan vi tycka och ändå vara med i samma parti? Kan vi försöka bli mer nyfikna på varandras berättelser – vad som skiljer oss och vad som förenar?

Det är en viktig liberal uppgift att bryta det social-demokratiska maktmonopolet.

Högernationalism, religiös extremism och populism växer över hela världen och är det största hotet mot det öppna liberala samhället. Att ta kampen mot de krafterna är en historiskt viktig uppgift.

Människors frihet i Sverige hotas just nu allra mest av ökande kriminalitet, segregation och ekonomisk utsatthet. Vi måste bidra till en kraftfull och effektiv politik, även om det innebär att vi tvingas acceptera ett samarbete med SD som vi helst sluppit.

Liberalerna står för vissa grundläggande värden som öppenhet, tolerans och kunskap. Det är en viktig del av vår identitet, och för många väljare är det livsviktigt att ytterkantspartier inte släpps nära makten.

När Liberalerna släppte fram S till makten i januariavtalet, skämdes jag för att vara medlem.

Liberalerna är ett borgerligt parti. Det är en viktig del av vår identitet, och de flesta väljare bestämmer sig i första hand utifrån regeringsalternativ.

När Liberalerna släppte in SD i Tidöavtalet, skämdes jag för att vara medlem.

Här i kommunen/regionen jobbar vi på som vanligt, och det går bra. Nu måste vi sluta tjafsa och se framåt.

Politik måste bygga på värderingar. Om vi kompromissar med våra grundläggande värderingar, förlorar partiet sitt existensberättigande.

Egentligen passar det inte ett liberalt parti att låsa in sig i den ena eller andra ringhörnan. Genom tiderna har liberaler samarbetat åt olika håll. Våra samarbeten har varit bra för Sverige, men i valrörelser hamnar fokus på "vilket lag vi är med i" – och det har nästan alltid varit dåligt för partiet.

Kompromisser och samarbeten är nödvändiga för att det parlamentariska arbetet i riksdagen och kommuner/regioner ska fungera. Ett parti har många fler och viktigare uppgifter, till exempel att förvalta och utveckla sin ideologi och politik.

Jag håller på med politik för att jag vill åstadkomma något. För att få något gjort, måste man ge och ta.

Det ligger i ett liberalt partis natur att medlemmarna är en skara individualister med spretiga åsikter som debatterar högljutt. Det är kanske både en styrka och en svaghet, men så har det alltid varit.

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM VÄGVAL OCH VÄRDERINGAR

Förslag på övningar

1. Därför är jag liberal

Vi sätter ord på våra personliga värderingar och hur de styr vår politiska och ideologiska inställning. Intervjua varandra i små grupper (2–3 pers):

- Vilka personliga erfarenheter i ditt liv har gjort att du lockats av liberalismen? När har din frihet att utforma ditt liv varit begränsad?
- Beskriv i en mening vad liberalism är för dig.

Sammanfatta i storgrupp eller nya konstellationer:

Fick du syn på någon ny aspekt av liberalismen?

Hur kan vi dra nytta av varandras erfarenheter?

2. Ideologi och praktik

Varför valde du Liberalerna, och vad är viktigast för dig – en principfast ideologisk hållning eller att pragmatiskt kompromissa för att få igenom sakpolitik?

Frågan är förstås mer komplex än så, men för att starta samtalet tänker vi oss en linje i rummet. Den ena änden representerar ideologi, den andra sakpolitik.

Placera er på linjen utifrån vad som driver just dig mest i ditt politiska engagemang.

Förklara för varandra varför ni står där ni står.

Står ni i klunga eller utspridda? Var nyfikna på olikheterna. Kan de vara användbara?

3. Våra grundvärden

Låt alla deltagare formulera svar på frågan:

Vilka ord vill du att Liberalerna i första hand ska förknippas med?

Skriv upp på blädderblock eller använd ordmoln i [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com).

Sortera fram de 10–15 vanligaste orden (stryk eller sätt ihop snarlika begrepp) på blädderblock/whiteboard och låt deltagarna sätta en markering för dem som är viktigast för Liberalerna just nu. Varje deltagare får rösta på max tre ord. Vilka fem ord valde mötet?

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM POLITIKUTVECKLING OCH PROFILERING

Materialet består av:

- Citat ur och hänvisningar till *Den besvärliga friheten*
- Förslag på samtalsfrågor
- Förslag på övningar

Använd materialet så här:

- I en studiecirkel lägger ni till ett moment 6 om politikutveckling och profilering på ideologisk grund.
- Ägna ett möte eller en konferens åt att arbeta med övningarna

Tänk särskilt på:

- Skapa förutsättningar för samtal – inte debatt. Resonera tillsammans om hur ni kan hjälpas åt för att få till ett öppet, prövande och nyfiskt klimat i gruppen. Ta gärna med er begreppen längst ned på sidan.
- Fler tips och metoder finns på sidorna 18–20 i studieplanen **Fem frågor om liberalism**

**Användbara begrepp
för dig som vill bidra till
goda samtal, med mindre
av polemik och polarisering.**

Befolka tanken

Att befolka tanken är viljan och orken att kliva in i en annan människas tanke och kritiskt, med öppet sinne undersöka vad den bär med sig för möjligheter. Befolka tanken kräver att man tar även oformulerade tankar på allvar, att man har tålamod och lyssnar på riktigt på det som finns i tankens rum. (Formulerat av Reine Löf/Stina Oscarson)

Provprata och provtänka

När vi vågar och låter varandra testa idéer och tankar innan de är färdigformulerade. Vi tillåter oss att inte vara tvärsäkra och prövar oss fram. Det får bli "fel" ibland.

Snälltolka

Att utgå från att den andre vill väl och har goda intentioner, även om den säger eller gör något som vi inte helt förstår eller håller med om.

Fem frågor om liberalism är ett ideologiskt grundmaterial som tillsammans med boken **Den besvärliga friheten** skapar möjligheter att samtala och lära sig mer om liberala värderingar och utmaningar i vår tid. Materialet är uppdelat i fem moment och kan användas som studiecirkel, som grund för en konferens eller ett kvällsmöte. **Läs mer och ladda ned materialet på sv.se/liberalerna**

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM POLITIKUTVECKLING OCH PROFILERING

Nu är det dags att omsätta den liberala ideologin i praktisk politik och profilering – det är så vi kan vinna väljarnas förtroende. Här hittar du övningar som bildar en stabil grund för politikutveckling, strategi och profilering inför nästa val.

UR BOKEN:

Är liberalismen färdig nu? Har vi nu nått så långt att det inte finns några riktigt stora steg att gå längre? Vi har infört demokrati, störtat enväldshärskare, skapat yttrandefrihet och gjort det möjligt att lämna sin familj och andra förtryckande gemenskaper. Vi har löst religionens grepp över människan till en frivillig överenskommelse. Vi har skapat möjlighet att byta kön och skapa möjlighet till en egen tolkning av sitt kön. Vi har gett fler chans att få barn.

Vad finns kvar att göra? Jag antar att man i alla tider ställt sig den frågan. Vad finns mer att vinna? De allra flesta av oss har fullt upp med nuet. Det var svårt för många liberaler i början av 1800-talet att föreställa sig en värld där könen var jämställda, där alla, män som kvinnor, kunde rösta i fria val, där man kunde byta kön, där slavar inte fanns.

Men de blev överraskade av verkligheten och individens frihet fortsatte att ta nya steg. Vilka ofriheter ser vi inte idag? Kanske handlar det om AI och genetik. Kanske om ekonomi och klimat.

En av de allra mest avgörande frågorna framöver är att alla barn och elever erbjuds en riktigt bra förskola och skola. Att återkommande chanser ges för att kompensera det som man inte fick i arv, väcka nyfikenhet inför det man inte känner till, fylla på med riktigt mycket kunskap, kompetenser och förmågor (inklusive att vara öppen och söka ny kunskap). Det är en bra början.

LÄS GÄRNA DESSA KAPITEL:

Vad jag tänker på när jag tänker på liberalism [sid 13](#)

Vem orkar bry sig om alla andral? [sid 79](#)

Liberaler kommer aldrig fram till målet [sid 147](#)

FEM FRÅGOR OM LIBERALISM SAMTALSMATERIAL OM POLITIKUTVECKLING OCH PROFILERING

Förslag på övningar

1. Nulägesanalys

Vi skapar en gemensam verklighetsbild. Vilka är hoten mot liberala värden? Vilka möjligheter finns? Bestäm i förväg ett avgränsat tema att diskutera, t ex "Liberalerna inför valet", "Höjt förtroende för Liberalerna i vår kommun" eller "Mer liberal sjukvårdspolitik i vår region".

Låt deltagarna enskilt eller i par identifiera:

- Liberalernas styrkor och svagheter på området
- Möjligheter och hot ur ett omvärldsperspektiv

Använd gärna blädderblock och notislappar.

Sammanfatta genom att låta grupperna välja ut sina 2–3 mest prioriterade lappar och sätta dem på ett gemensamt fyrfältsdiagram där styrkor är högst upp till vänster, svagheter uppe till höger, möjligheter nedtill till vänster och hot längst ned till höger.

2. Position och profil

Hur uppfattas vi av väljarna? Hur vill vi uppfattas? Hur förflyttar vi oss?

Frigör en yta i rummet där ni kan skapa en skala från 1 till 10. Välj ut en värdeskala (eller skapa en egen) att undersöka, till exempel:

- Individens frihet – Kollektiv nytta
- Självständigt parti – Regeringspartner
- Öppenhet och frihet – Förbud och bestraffning

Be alla deltagare att placera sig utifrån en fråga i taget.

Hur tror jag att Liberalerna uppfattas av väljarna idag?

Hur vill jag att Liberalerna ska uppfattas av väljarna i nästa val?

Reflektera tillsammans över hur ni placerar er och hur stora skillnader det är mellan nuläge och önskat läge.

3. Det liberala uppdraget

Nu gör vi tankeexperimentet att Liberalerna får egen majoritet i Sverige eller kommunen.

Vad har förändrats efter två mandatperioder?

Dela upp er i smågrupper (2–3 personer) och skapa löpsedlar som beskriver viktiga politiska förändringar.

Sätt upp löpsedlarna på väggen och studera varandras rubriker. Reflektera i storgrupp eller nya konstellationer:

Handen på hjärtat – vad är unikt för just Liberalerna med de reformer som vi just genomfört?

Vilka liberala grundvärden kan kopplas till de olika reformerna?

Vad är liberalt med de här reformerna?

4. Vårt förhållningssätt

Här ska vi arbeta med adjektiv, så konkreta och vardagliga som möjligt. Be först deltagarna formulera:

Hur vill jag att Liberalerna, våra företrädare och vår politik ska uppfattas av väljarna i nästa valrörelse?

Använd blädderblock eller skapa ordmoln i [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com). Ställ därefter frågan:

Hur uppfattas Liberalerna, våra företrädare och vår politik av väljarna i dag?

Skriv upp på blädderblock bredvid de första svaren. Diskutera:

Var är vi och vart vill vi? Hur kan vi bidra till den förflyttningen?